

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 4 ЈАНУАРА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЋА МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЊУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПОЗОРИШТЕ.

(Јавно предавање у матичној дворани 2. децембра 1871. године.)

(Наставак.)

Али осим тога наше народно позориште посебице чува наш народ још од оне велике опасности, која му из дана у дан све више и више прети од западњачке просвете, а особито од навале и заразе туђег позоришта, које највише квара наноси нашем духовном животу.

Како се наши народ свачему лако довија, па се тако за њу најлакше лепи туђинство, а како је позориште постало у данашњем изображеном свету правом потребом угlaђенијега живота, и како би ми, да немамо свога позоришта, приморани били одлазити у туђа: то је јасно, да ни ми не би могли остати недодирнути од утицаја, којег има свако позориште на народ, само што би тај утицај већином био по нас штетан и шкодљив, јер би нас отуђивао од наше народности и језика и приљубљивао би нас онеме народу и онеме језику, који нам даје таку духовну насладу и уживање, као што је позориште.

Ал' ово не би још била сва штета. Било би и веће и огромније, и то по нашу моралност!

Као што свака ствар, па и најсветија, може постати злом употребом шкодљива и опасна: тако и позориште! Где се позориште брижљиво надгледа и потномаже, где се њиме савесно и поштено управља, онде тек и може одговорити задатку своме, онде тек и може постати великим николом,

у којој ће се народ моћи свему учити и за све одушевљавати, што је лепо, добро и племенито. Али ако позориште остане без надзора и помоћи, или ако дође у невшите и непоштене руке, ако постане струком трговине и просте спекулације: онда је принуђено угађати неплеменитим страсцима, поквареном укусу, превртљивим ћудима разуздане светине, која не тражи у позоришту науке и одушевљења, него само просте забаве, и онда је позориште школа пуке покварености, сладак отров за све, што је год свето, чисто и узвишенс. Доказа нам даје о томе данашња западна драматска књижевност, а особито она раскалашина страна њезина, која је поилавила готово све европске позорнице.

Та позоришна недономичад, на жалост, још се и допадају светини, па их, с другим несланим комадима заједно, гледа и наш народ, и њима се тим већма трује, што је простији и невинији.

Овој зарази, која нам неприметно подрива наш породични, друштвени и народни живот, најбоље и најуспешније може доскочити само наше народно позориште. Наše народно позориште, које нас, као најбоља обрана језика и народности наше, највише чува од навале и надмоћија туђе образованости; наše народно позориште, које нам храни свету успомену наших царева, краљева и народних јунака, па нам тако ве-

дри садашњост изгледом на бољу и сретнију будућност; наше народно позориште, које нам може омилети све, што је лепо и добро, а одвратити нас од свега, што је ружно и зло, које нас у шали учи, које нас на смеј и сузе побуђује и које чини, да нам срце и душа постаје све племенитија; наше народно позориште, које нам чува аманет праотаца наших — мили наши материји језик од кварења и пропадања, које

нам буди и уздиже свест народну и понос народни, и које нам храни и цени врлине народне; наше народно позориште, које нам нови полет даје напој народној драматској књижевности, које нас тврђе везује са сродном и једноименом браћом нашом словенском, које нас упознаје са страним изображеним светом и које нас подиже, да и ми становемо у ред других просвећених народа на свету.

(Долази крај.)

Д Е М О Н

(Наставак.)

Демон.

Има, има, Вукашине
Отровом је ваља спрати
И бињишием обавити.

(Вукашин гледа устрашено од кул глас) Демон излази. (Предео се на мање осветли. У дну од позорнице с обратне стране појављује се Геније. Вукашин стоји замишљен.)

Геније.

Кад се душа у светилу купа
Људска дела светlostи су чеда.
Густи облак на душу ти с' спушта
Хоће тама да ти смрачи стазу,
Светлу стазу непорочна жића —
Вукашине разгони је отуд!
Љубављу си љубав задобио;
До престола љубав те подиже,
Обасу те славом и господством.
Љубав траје док и срце греје
Сама себе својим дарма кити —
Што дарује то је дарак вечни.

Цар отиде ал' остави
Из недара своју љубав,
Остави је своме куму
Племенитом Вукашину; —
У његовој сад је руци
Круна, скинтар, царство, живот: —
Благо оном кој' то храни
Благо оном кој' то брани!

Густи облак на душу ти с' спушта,
Ал' га може љубав да разгони; —
Она ће ти осветлити стазу
Да распознаш све таине људске,
Којима је живот обасина;
Ко ходећи по њој хоће да посрне
Томе вера, љубав, своју руку пружа,
Међу њима човек с поузданим кроком
Својој слави крохи. —

Ал' се мраком слави не примиче,
Пусто срце о њојзи не снива
Када душу густ облак покрива.
Густи облак на душу ти нада
Хоће живот да т' помрачи,
Хоће славу да т' потлачи,
Вукашине разгони га отуд!

Престоли су царски трошни
О издајство скинтри с' ломе,
Само снажај вечно траје,
Јер га слава увенчаје:
Ко за оба славу даје
Вишне даје но што прима. —
Славом ти је глава увенчана,
Туђа круна помрачит је може;
Врлине те до трона дигоше,
Издајство те у провалу гура;
Врломе су срца отворена,
Издајника вечна клетва прати:
Вукашину царевом приставу
Дичан спомен потомство оплеће; —
Вукашину отмичару круне
Поруга је вечно наследство.

Густ се облак над душом ти снује
Разгони га добри Вукашине. —
Из твога се племенита крила
Дична брана уздиже народу:
Достојан је свога оца Марко.
Твоја слава једном на њега ће прећи,
Твоје грехе он ће једном да покаје,
Оставши ли сину љубав цара твога
Дао си му вишне но што круна вреди. —

(Вукашин стоји дубоко замислен.)
(Предео се смрачи за час. Демон се појави на своме старом месту. Вукашин се колеба, пагиње и излази на Демонову страну. Геније покрива лице и исчезава. Демон одлази злобно смејући се.)

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ј А.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* („Демон.“) Свест и лепа слога честитих по-восађана учинила је за кратко време од три месеца, те се на нову годину могла отворити нова позоришна зграда, у пркос свима неприликама и не-згодама. Ни мећава, ни вејавица, која неје дала отворити ока, неје могла уздржати света, да не дође и да не види свога позоришта, којег већ од две године дана неје видео. Одушељење, које је светом том приликом овладало, неда се описати. Из тог одушевљења поникла је и песма, којом је непознати песник поздравио прву представу. За ту прилику нарочито даваје нов комад „Демон“, од дра Милана Јовановића. О самом комаду и представи прозорићемо оширијије други пут, а за сад само толико, да је веома добро одигран, да је музика, која поједина места у комаду прати, лепа и карактеристична, и да је писца публика изазивала при крају комада, али да се он неје појавио, него да је у име његово управљач позоришни захвалио на почасти, која је писцу указана.

* („Саћурица и шубара.“) У недељу 2. јануара представљана је „Саћурица и шубара“ од Илије Округлића Сремца. Драме из друштвеног живота веома су ретке у нашој књижевности; нема их више од пет шест. Па и ако несу савршеног драматског склопа, ипак којаје, као ова, верно огледало једнога дела нашег друштва; неје без идеалисаног осећања: а зачињена је хумором и досетком, обичајима, песмом, свирком и игром народном — дуго ће се држати још на нашој глумионици. Представа је испала прилично округла. Особито се одликовао Ружић. У другом реду заслужују похвалу Соколовић и Л. Хацићева. Публика, које је било доста, примила је с одушевљењем познато јој дело и представу, и изазивала је на крају писца све дотле, док управљач позоришни неје у име пинчево захвалио публици.

НЕКРОЛОГ.

(† Костантин Поповић.) (Наставак.) Други период започиње Јован Стеријин Поповић, кога праведно називају оцем новије наше позоришне књижевности. Његова дела те врсте јесу: Светислав и Милева, Милош Обилић, Лажа и паралажа, Несрећно супружништво, Тврдица, Зла жена, Покондирена тиква, Владислав, Сан краљевића Марка, Стефан Дечански, Хајдуци, Женидба и удаја, Лахаи, Београд некад и сад, и друга пештамиана. Он најближљивије обрађиваше историјске предмете; али неје заборавио ни породична и друштвена питања, па ни поједине мапе. Остали драматичари овога пе-

риода беху: Стеван Стефановић (Цар Урош), Лазар Лазаревић (Владимир и Косара, Пријатељи), Атан. Николић (Марко краљевић и Арапин, Краљ Драгутин), Костантин Поповић, о коме је реч, Сима Милутиновић (Дика прилогска, Милош Обилић), Јсидор Николић (Цар Лазар), Ђ. Малетић (Паразит, Апотеоза Карађорђу), Свет. Милетић (Пастирска игра, Марта посадница, одломак у рукопису), Алекс. Павловић (Заробљена Милка), С. И. Ђурковић (Шијаница, Два оца, Два наредника, — Полубац, Две кћери на удају, и многи други преводи и оригинални у рукопису), Шетар Петровић Његош (Горски вијенац, Степан Мали), Димитрије Нештић (Српска вила на Косову, Пајевац), Матија Бан (Мејрима или Башњаци), Димитрије Гавриловски (Шарлота Кордеј), Василије Јовановић (Војслав краљ српски, Момчило војвода краља Дечанскога), Милан Негован (Верност граничарска), Стев. Поповић (Смрт цара Николе). Од Хрвата тога времена одликују се: Д. Деметер, И. Кукуљевић, А. Вукотиновић, М. Боговић, Ј. Фрајденрајх, Вучковић и Ј. Јурковић.

Преводиоци позоришних дела били су: Васа Јовановић (Ромео и Јулија, Сигфрид и Геновева), Михаило Витковић (Одело из Трста, Жртва на смрт), Павао Михаиловић Рожа (Крсташи), Марко Јелисејић (Велизар, Александар и Наталија), Ант. Ариовљев (Виргинија, Познато стражило), Безимени у Београду (Феодора, Стари кочијаш Петра III), Лазо Зубан (Пизаро, од Шеридана, по Коцебујевом: Љапањолци у Шеру; Човекомрт и кајање, Илеменита лаж), Милован Видаковић (Властелићић, Девојка из Маријенбурга), К. Исаковић (Лепа Гркиња), В. Јакшић и браћа Туџаковићи (ла Перуз), Аркадије Белан (Опадачи) Јован Клајић (Завера против Млетака), М. Д. Рашић (Занира), Мојсије Живојиновић (Скитничка конфузија), Дим. Аврамовић (Кореџио) Јулије Радишић (Фијеско), Васа Ђорђевић (Персијанка), Аристид Николић (Богомолька), Божидар Радичевић (Виљем Тел), М. А. Симић (Наредник, Опасно сусједство, Зајуна и хитрост), Спиро Димитријевић Которанин (од њега има многих и различних превода).

У овом другом периоду, као што видимо, има више драма из историје нашега народа, а две три из друштвеног живота нашега; поезија је у њима по себи веће вредности; драматска архитектоника је врснија, прем да има доста како оригиналала и прерада тако и превода — као и у другим књижевностима — који несу удељни за представљање, него су само за читање, — или су по својој унутрашњој вредности у другом и трећем реду; језик је чистији. Превода има свакојаких, од класичних, средњих и лоших писаца; јер се неје радило по плачу, него је понајвише пресуђивао случај, — што се коме лично допадало, без разбора. Њих већином промахује романтички дух и сентименталност онога времена.

(Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТИПЛАТА.

ПРЕДСТАВА ТРЕЋА.

БРОЈ 1.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 4. ЈАНУАРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРANI:

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

ТРАГЕДИЈА У 5 РАДЉА, НАПИСАО ДР. ЛАЗА КОСТИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ,
МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Дужде од Млетака
Ђорђе, син му Станчић.
Анђелија, ћи му К. Савићева.
Филета, удовица дуж-
девог сина Марка Ј. Маринковићка.
Иво Црнојевић Ружић.
Јевросима, жена му Д. Ружићка.
Максим, син му Брани.
Милош Обренбеновић Недељковић.

Војводе црногорске, млетачка господа, црногорци, млечићи, пажеви, маске, сватови,
слуге. — Збива се у Млеткама и у Црној Гори.

Јован Капетан, ивин	 сновац Илија Ликовић Милић Шереметовић Ђура Кујунџић Надан Бојимир Радоје, црногорац Прва маска, друга маска	 војводе Лесковић. Пешић. Соколовић. Суботић. Рашић. Бунић. Пешић. Хацић.
---------------------	--	---

Улазне цене: Седиште у кругу 1. фр. а. вр.— Седиште првога реда и на страни 80 н. а. вр.— Седиште другога реда и на страни 70 нов. а. вред.— Седиште трећега реда 50. н. а. вр.— Стajaње 40. н. а. вр.— Галерија 20. н. а. вр.— Ђаци, деца, али само уз своје родитеље, и војници до наредника плаћају 20. н. а. вр.

У четвртак 6. јануара први пут: „**ГРАНИЧАРИ**.“ Позоришна игра у три радње, с песмама, од Ј. Фрајденрајха, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА У ВЕЧЕ.